
DE LA TROBALLA DE L'ARA D'ALTAR PALEOCRISTIANA DE SANT FELIU DEL RACÓ o DE VALRÀ (CASTELLAR DEL VALLÈS)

Salvador Alavedra i Invers

A no ser que es faci en un treball sistematitzat i en un pla d'excavació especial, és ben sabut que no resulta pas fàcil, en els temps actuals, poder localitzar peces importants d'interès arqueològic, històric i artístic, i més difícil encara trobar-ne d'època peleocristiana.

Amb tot, en el curs de les anyades, hom veu que periòdicament hi ha com unes sorpreses, unes agradables sorpreses que, si bé ens arriben molt de tard en tard i quan menys ho esperes, ens demostren ben clar que encara hi ha molt per descobrir en aquest món, en aquest país, contrada, terme, lloc, si és que es tenen els ulls ben oberts, naturalment.

A Sant Feliu del Racó, fa cosa d'uns cinc mesos, vàrem tenir la sort de trobar personalment una bella ara d'altar de marbre blanc, amb franges grises, que estava encaixada en l'espàtller o lloc on es renta la roba del safareig existent a l'hort del rector.

Acompanyat de l'amic Jeroni Font, tot esperant que el Pare Feliu -l'actual rector de la parròquia- ens pogués atendre, anàvem donant una mirada a tot aquest sector de ponent-nord de la parroquial, quan, tot d'una, casualment, ja fos perquè la claror del sol hi petava al damunt i el marbre vibrava, o perquè la blancor de la pedra la distingia de les dels seus costats de tonalitats diverses, o per les raons que siguin, el cas és que recordo que, com electritzat, vaig fer una exclamació acalorada, d'aques-

tes que surten esbojarrades, i que, certament, reconec que només s'estilen en casos excepcionals.

Considerar la blaucúria d'aquella llosa, veure la motllura a dos replans fins a tot al voltant, observar el gruix, reconsiderar les mides a cop d'ull, i amorrent-m'hi sense contemplacions veure les grafies més indicatives per tots costats, escampades per tot el seu pla superficial, en un instant tot va ésser u per convèncer-me que estàvem davant d'una ara preciosa, una ara de marbre, sencera, és a dir, l'ara d'altar que, amb gairebé les màximes probabilitats d'encert, corresponia a l'església primitiva de Sant Feliu del Racó o de Valrà (1).

Aquesta és la realitat clara i senzilla de la troballa.

Les mides són 94,5 x 54,4 x 6 cms. i en certa manera hom observa que, en el que fa a l'alçada i l'amplada, són unes mides que recorden molt bé les que veiem en els pedestals honorífics romans. Tot fa creure que és un marbre aprofitat.

La motllura és a dos replans, tal com es pot observar en el gravat que s'acompanya al text, i treballada en el sentit de voler fer l'ara cristiana. Les inscripcions, totes es troben escampades en els plans superficials, algunes serà difícil de poder desxifrar per dues raons. Primera, perquè tot rentant la roba en el curs dels anys, les arestes de les lletres s'han gastat i s'han esborrat. Segona, el pòsit de llot i residu calcari que s'ha promogut en haver estat, aquesta llosa, llargues èpoques submergida dins de l'aigua del safareig, ha tapat i erosionat els solcs enfosquit-ho tot.

Cal fer notar que en un dels laterals, jo diria el de mà esquerra, els dos replans de la motllura es van rebaixar amb la buixarda, tot plegat només perquè quedés tot el conjunt en el mateix pla de les altres pedres de l'espatller del safareig.

A la part de sota no hi vàrem observar res de solcs o replans fondos que ens podessin indicar si el que aguantava aquesta mesa havia estat un massís d'obra, unes columnetes o un sol tenant. Tampoc hi vàrem trobar adherit cap mena de morter.

No ens podem estendre més, però seria interessant que el Museu d'Història de Sabadell que, entre els molts valors artístics i arqueològics que guarda, compta amb unes acurades reproduccions, en guix, de l'ara paleocristiana de Sant Feliu de Vilamilans (Sant Quirze del Vallès) i de l'ara paleocristiana de Santa Maria l'Antiga-Santiga (Santa Perpètua de Mogoda), pogués obtenir ben aviat, una reproducció d'aquesta formosa ara paleocristiana de Sant Feliu del Racó (Castellar del Vallès), perquè, si bé com a peces individuals, cada una d'elles mostra unes especials característiques que les fan mereixedores d'ésser reproduïdes i admirades, en l'aspecte didàctic resulta graduat el poder confrontar, en un mateix emplaçament, la bellesa excepcional de l'ara amb inscripció poètica de Sant Feliu de Vilamilans (segle V-VI), al costat dels dos fragments importants que es conserven de l'ara de Santa Maria l'Antiga (segle IV-V), treballada en el sentit arcaic que ens dona a conèixer la mesura i la capacitat artística d'uns autòctons, en relació amb uns altres residents que potser havien pogut saborejar i aprofitar més a fons el pòsit de la romanització, i seria bo poder contemplar al costat les formes austeres, senzilles i ben proporcionades d'aquesta ara de Sant Feliu del Racó (segle V-VI), que per la seva estructura ornamental queda ben diferenciada de les altres dues, com una fita de la qual se n'aniran derivant ja totes les ares d'altar cristianes pre-romàniques, romàniques, gotitzants, etc.

(1) Montllor i Pujal, Joan.- Valrà: «Sant Fèlix in Valrano». Revista «ALBA» Juny 1957, Sabadell.

Les tres ares s'han trobat en diferents períodes d'aquesta segona meitat del segle actual, com agermanades en aquests paratges del Vallès Occidental, propers a la ciutat de Sabadell, successora de l'antiga Arrahona.

Les tres tenen formes, mides i estructures ben diverses, però hi han uns detalls importants que totes elles tenen en comú, i és que les tres són de marbre, pedra noble; les tres van ésser trobades sense cercar-les; les tres es veu que van ésser treballades acuradament, i les tres van servir de mesa per a la celebració eucarística de la comunitat cristiana més primitiva d'aquests topants. I encara més, les tres tenen gravades en la seva superfície i en els cantells una gran quantitat de grafits, d'inscripcions de noms de persones, ja siguin laics o preveres, noms que, no cal pas tornar a fer ressaltar el què ja hem dit en altre lloc (2), el gran interès que tenen per tots nosaltres.

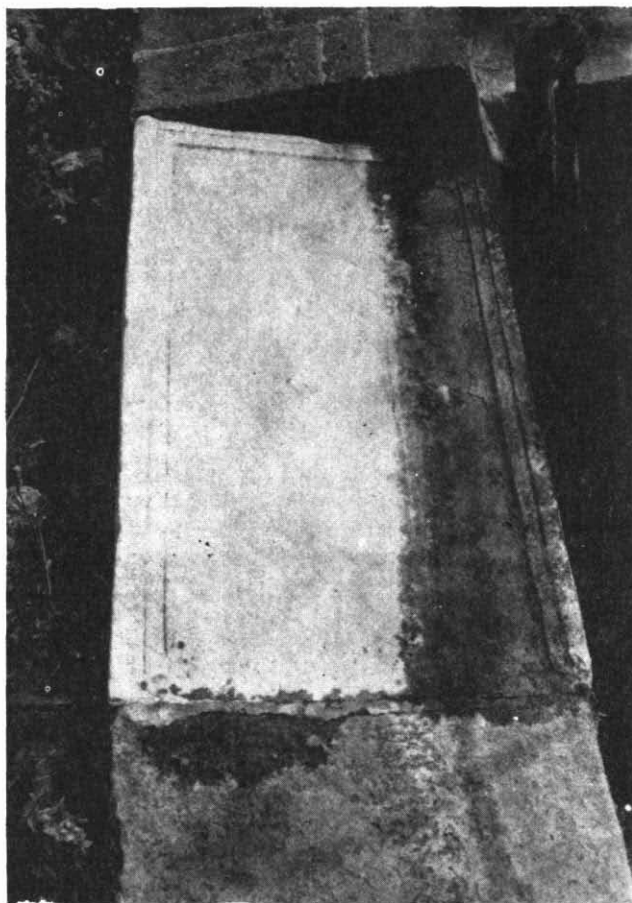
Ja ho sabem, aquestes peces per segons qui només tindran l'incentiu arqueològic, per altres l'ornamental i artístic, i també el poètic; per altres, sumats aquests valors, potser hi veuran el ferment religiós, el sentit cristià. Però heus ací que nosaltres, estimant tots aquests i no volent oblidar-ne cap, encara desitgem veure-n'hi una altra d'excepcional, i és que en aplegar-s'hi inscrits tots aquests noms de persones, aquestes ares gairebé oblidades, no són mudes ni fredes sinó que conserven en elles com a vertaders documents, el calor humà d'uns éssers, d'unes persones que van viure, estimar i morir, en aquella època de la qual es tenen comptades notícies. I això, no ho diem solament com un valor més a favor de l'onomàstica o de l'epigrafia, sinó com la vivència més explícita de què aquests noms que hi han ací inscrits, grafiats, incisats, eren una gent, unes persones, uns éssers com nosaltres, homes i dones, animats o amb sensibles temors. Qui ho sap! Però junts, ací i allà formaven el nucli de vida d'un poble, d'un país que, malgrat totes les escomeses, ha perseverat en la fe i en la seva personalitat catalana.

Octubre 1980

(2) Alavedra i Invers, Salvador.- Les ares d'altar de Sant Pere de Terrassa-Egara, dos volums, 1979, Terrassa.

GELMIRIUS mon

Un dels molts grafits o inscripcions que hi ha en el pla de l'ara. Diu GELMIRIUS MON, o sigui GEL-MIR monjo.

Sant Feliu del Racó.- L'ara d'altar de marbre, encaixada, tal com la vàrem trobar. De fet, sembla una aigüera aprofitada.